

Egyetemi doktori (PhD) értekezés tézisei

Az Országos Magyar Falusi Tehetségmentés története

Kattein-Pornói Rita

Témavezető: Dr. habil. Rébay Magdolna egyetemi docens

DEBRECENI EGYETEM

Humán Tudományok Doktori Iskola

Nevelés- és Művelődéstudományi Doktori Program

Debrecen, 2018. 10. 21.

I. A doktori disszertáció célkitűzései, a téma körülhatárolása

„Mindannak, ami a népi mozgalomban történt, én kicsinyített modelljét Sárospataokban látom. Itt minden megvolt, helyi alapon és kicsiben, ami valamivel később, s már nagyobbban országosan folyt: cserkészlet, faluszeminárium, falukutatás, falumunka, regélés, tehetségmentés, népfőiskola, irodalmi estek.” (Gombos 1990: 89) Disszertációmban a Gombos által említett modell egyik láncszemét, a tehetségmentés történetét szeretném ismertetni. A tehetségmentés fogalmát használjuk, hiszen a korszakban a kifejezést alkalmazták a tehetséges, falusi elemi iskolás tanulók kiválasztására és középiskolai tehetséggondozására. Mivel a középiskolai tehetséggondozás egy meghatározott szeletével, az 1941-ben életre hívott OMFT történetével foglalkozunk, így ezt a kifejezést vettük át.

Dolgozatunkban a tehetséggondozás Horthy-korszakbeli történetét kívánjuk felvázolni, az 1935-től 1945-ig terjedő időszakot fókuszba állítva. Munkánk célja az elemi népiskolai tanulóknak szóló ösztöndíjprogram, az Országos Magyar Falusi Tehetségmentés (OMFT) történetének bemutatása. Szeretnénk rávilágítani arra, hogy a politikai és a társadalmi folyamatok milyen meghatározó tényezők voltak az ösztöndíj életre hívásában. Kutatásunk relevanciáját igazolja, hogy eddig még nem mutatta be egy kutató sem az OMFT szervezeti működését. Így célunk, hogy a fellelhető források segítségével feltárjuk az elemi iskolai tanulóknak szóló ösztöndíjprogram történetét.

Választott témánkat az adott korszak tükrében, annak politikai, társadalmi, gazdasági és kulturális viszonyait bemutatva tárgyaljuk. (Kontra 2011) Első feladatunknak tekintettük vizsgálatunk tárgyát történeti kontextusba helyezni, hiszen 1920 után mind területében, mind lakosságában megfogyatkozott ország előtt hatalmas feladat állt: az új határokat figyelembe véve újragondolni a magyarság lehetőségeit. A korszak jellemzésében Püski Levente (Vö. Püski 2006), Romsics Ignác (Vö. Romsics 1999), Ungváry Krisztián (Vö. Ungváry 2014) és Catherine Horel (Vö. Horel 2017) könyvei voltak segítségünkre.

Fontos kiemelnünk, hogy Hóman Bálint politikusi munkásságának feltárása hiányos, ennek folyománya a róla korunkban is zajló vita. A politikus Hóman Bálint megítélése tehát még ma sem egyértelmű, ez minden bizonnyal hozzájárul ahhoz, hogy művelődéspolitikája – Klebelsberg Kunoéhoz viszonyítva – kevésbé feldolgozott. A tisztázás feladatára leginkább Ujváry Gábor vállalkozott. (Vö. Ujváry 2010 és 2011) Éppen ezért fontos forrásul szolgáltak számunkra Hóman saját írásai is: az általa írt 1938-ban kiadott 'Művelődéspolitikája' és az 1942-es 'Magyar sors-magyar hivatás'.

A kultusztárcát vezető Klebelsberg Kuno és Hóman Bálint az oktatást és a kultúrát a nemzetstratégia egyik legfontosabb részének tekintette. Vallották, hogy képzett, identitásában erős magyar társadalmat a megfelelő szellemi táplálék megadása révén lehet csak kialakítani. Ez a biztosítéka Magyarország újbóli felemelkedésének. Abban mindkét miniszter egyetértett, hogy minden társadalmi réteg gyermekének meg kell adni a lehetőséget, hogy tehetségéhez mértén tudjon oktatási intézményben tanulni. Azonban abban a fontos kérdésben, hogy a magyar társadalom megújítása mely társadalmi réteg feladata, Klebelsberg és Hóman különböző nézőpontot képviselt. Míg a Gróf a középosztályt ítélte elég rátermettnek arra, hogy a válságból kiutat mutasson, addig Hóman tevékenysége fókuszába az „alulról jövő tehetségek” ügyét helyezte. Ennek egyik megnyilvánulása az 1941. évi 57436. számú, 'a tehetséges falusi szegény tanulók gimnáziumi iskoláztatására szolgáló járulékok megállapításáról' szóló rendelet volt. Az így létrehozott ösztöndíjalappal kapcsolatos ügyeket a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumban kezdetben az V., majd 1944-től a VII. ügyosztály kezelte. Az itt végzett munka feltárása áll dolgozatunk középpontjában.

Azonban fontos megemlítenünk, hogy a fent említett állami kezdeményezés alap gondolata nem Hómantól, de még csak nem is a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumból származik. A mozgalom kezdeti szárnypróbálgatásainak színhelye a Bodrogparti Athén volt. 1934. június 18-án a sárospataki főiskolán Medgyasszay András igazgatótanácsai tag vezetésével tartott gyűlésen szavaztak a tehetséggondozó program megindításáról. 1935-ben meg is tartották első tehetségvizsgát Harsányi István sárospataki tanár vezetésével. Harsányi célja minél több ember kiművelése, a „szellemi telepítés” volt. (Harsányi 1941) 1941-ig egyre többen csatlakoznak a református gimnáziumok a tehetségmentés munkájához, de így csupán a református közösséghez tartozó kisdíjakok kaptak lehetőséget. A tehetségmentés 1941 után válik országos kiterjedésűvé.

Kutatásunk kulcsfontosságú vizsgálati kérdéseként merült fel, hogy a disszertációnk fókuszában álló, 1941-ben életre hívott ösztöndíjprogram kialakulásában mennyire érhető tetten a politika mint befolyásoló tényező, illetve mennyiben tekinthető az egy, a gyermek speciális nevelési igényét kielégítő, pedagógiai alapokon álló programnak? A disszertációnkban a következő kérdésekre válaszolva szeretnénk a fentebbi dilemmát megoldani:

1., Miért csak 1941-ben határoztak a tehetséges szegény gyermekek támogatását célzó ösztöndíjról, hiszen a tehetség témájában már az első világháborút követő időszakban élénk tudományos tevékenység folyt? Mi az oka annak, hogy közel 20 évet váratott magára ez a

lehetőség? Ez alatt a 20 év alatt voltak-e tehetségmentés fontosságát hangoztató pedagógiai mozgalmak?

2., Az 1941. évi 57436. rendelet szerint az ösztöndíj csak a falusi szegény tanulók gimnáziumi iskoláztatásának előmozdítására szolgált, vagyis a társadalmi státusz feltétele volt az ösztöndíj elnyeréséhez. Felmerül a kérdés, miért csak e társadalmi rétegnek adtak lehetőséget? Nevezhetjük-e diszkriminatívnak e rendeletet? Mennyiben tekinthető esélyteremtő és mennyiben tudásalapú ösztöndíjnak?

3., Milyen működési struktúra jellemezte az OMFT-t? Milyen szempontok szerint választották ki a tehetségmentést végző intézményeket? A diákok milyen kiválasztási feltételek teljesítése alapján kerülhettek az ösztöndíjprogramba? Az ösztöndíjra jelentkezés menetének minden pontos részletével tisztában voltak az érdekeltek, vagyis a tanyai és falusi tanítók? Milyen dokumentációs terhelést jelentett a pedagógusoknak a versenyvizsgák lebonyolítása? Volt-e a gimnáziumban felvételt nyert gyermekek számára külön nevelési program? A tehetségmentett tanároknak rendelkeznie kellett-e speciális módszertani tudással, mely alapján tehetséggondozó munkát folytattak?

4., Van-e a tehetségmentésben részt vett gyermekek teljesítményére vonatkozó kimutatás? Milyen eredményt mutattak az ösztöndíjban részesített tanulók? Milyen arányban játszott szerepet a társadalmi státuszuk és milyen mértékben a felvételi eljárás során elért teljesítményük, vagyis valóban tehetségesek voltak a tehetségek? Hogyan értékelték a résztvevő tanárok, illetve Szombatfalvy György, az ösztöndíj koordinátora a tehetségmentés eredményét?

II. Az alkalmazott módszerek és források

Munkánk során a történettudomány, illetve a neveléstörténet leginkább bevett módszerével, a dokumentumelemzéssel éltünk. A kutatásunk során kiválasztottuk a témánk szempontjából releváns források körét, majd ezeket kritikai vizsgálat alá vetettük, végül értelmeztük. Az értelmezés fázisában felhasználtuk mind a kutatott, mind pedig a jelen korban kiadott másodlagos forrásokat. Célunk egy oktatáspolitikai történés bemutatása volt a vizsgált korszakba helyezve, s ennek érdekében a jelenségek ok-okozati viszonyainak feltárására törekedtünk. (Kontra 2011, Babbie 2008) Vizsgálatunk tárgyáról így rajzolódhatott ki

előttünk egy átfogó alakulás-fejlődési kép. (Mészáros 1971) Mivel hazánkban eddig még nem zajlott az OMFT-ről jelentősebb vizsgálat, így az elsődleges források feltárására és azok elemzésére vállalkoztunk. Az így elkészült neveléstörténeti munka történelmi tényekkel, összefüggések megvilágításával tárja elénk a múlt egy darabját. (Kéri 2001)

A dolgozat megírásánál tehát primer és szekunder forrásokra egyaránt támaszkodtunk. Bővelkedünk tehetséggondozással kapcsolatos szakirodalomban. Már az a tény is érzékelteti a kutatók téma iránti elkötelezettségét. Munkánk szempontjából Harsányi István 'Tehetséggvédelem' című műve a legfontosabb. (Harsányi 1994) Támaszkodtunk továbbá Bánfai József 2007-ben kiadott 'A tehetség-probléma hazai történetének irodalma a kezdetektől 1950-ig' c. munkájára. A téma legkiemelkedőbb korabeli kutatója Cser János, Éltes Mátyás, Révész Géza és Nagy László volt. (Vö. Cser 1936.,1937.,1940., Vö. Éltes 1914., 1916., Vö. Révész 1918.,Vö. Nagy 1922., 1930.) A külföldön megjelent művek közül legtöbben Walther Moede 1918-ban megjelent könyvére hivatkoztak. Moede pszichológusként Piorkowskival és Wolffal együtt alakította ki a tehetségek kiválasztási rendszerét Németországban. (Moede, Piorkowski, Wolff 1918)

Kutatásunk kezdeti szakaszában a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárának az iratait tekintettük át. A forrásbázis érezhetően hiányos volta miatt kezdtünk lokális szinten is kutatni. Célunk a tehetségmentésben részt vevő gimnáziumok iratainak felkutatása volt. Tizenhárom hazai levéltárban járva kifejezetten csak a tehetségkutatásra vonatkozó iratokat gyűjtöttük össze, így összesen tíz intézményre vonatkozóan találtunk a témánk szempontjából releváns iratokat.

A levéltári dokumentumok mellett a sárospataki tehetségmentő munka feldolgozását tekintve fontos forrás volt számunkra dr. Harsányi Ádám által rendelkezésünkre bocsátott családi hagyaték, a Harsányi István 80. születésnapjára készült vaskos emlékkönyv¹, amelyben a család, a barátok és egykori tanítványok emlékeztek meg Harsányi életének legfontosabb momentumairól. A könyv ékes bizonyítéka annak, milyen nagy tisztelet övezte Harsányi személyét és munkásságát.

Releváns források keresése céljából számos folyóiratot, napi, felekezeti vagy éppen szakajót (Sárospataki Református Lapok, Protestáns Szemle, Protestáns Tanügyi Szemle, Országos Középiskolai Tanáregyesületi Közlöny, Néptanítók Lapja, Magyar Paedagogia, Magyar Pszichologiai Szemle, Magyar Szemle) vizsgáltunk meg. Három ízben az

¹ E könyv a szó legszorosabb értelmében emlékkönyv, hisz családtagok, távoli rokonok, jó barátok, kollégák, tanítványok sora emlékezett meg valamilyen formában Harsányi Istvánról – versben, levélben, festményben, rajzban, fényképek beragasztásával stb.

interjúkészítés lehetőségével is éltünk. Azért tartottuk volna fontosnak a tehetségmentett tanulókkal folytatott interjú készítését, mivel árnyaltabb képet tudtunk volna nyújtani az ösztöndíjasok iskolai életével és karrierjével kapcsolatosan. Az interjúk csekély száma két okra vezethető vissza. Egyrészt a tehetségmentett diákok nagy része már elhalálozott, az élők közül pedig egyedül Deli László, Dr. Ötvös László és Dr. Ötvösné Reszegi Erzsébet vállalta a beszélgetést, akikkel strukturálatlan interjút készítettünk.²

III. A disszertáció főbb eredményei

A disszertáció elején négy fontos kérdéskört fogalmaztunk meg, a következőkben ezekre kívánunk választ adni. Az első nagyobb tehetség témában tartott tudományos igényű tanácskozást 1917-ben rendezték meg az Országos Gyermektanulmányi Tanács szervezésében. (Bánfai 2002) Az előadók között szerepelt Révész Géza, aki a tehetség korai felismerésének módjáról beszélt, míg Nagy László azt ecsetelte, hogy mennyire fontos a gyermek jellemének megismerése, Plichta Béla pedig a tehetséges gyerekek neveléséről adott elő. További fontos szervezetnek tekinthető a Tehetséges Gyermekeket Támogató Bizottság, mely 1918-ban Szegeden kezdte meg működését, de a Budapesti Hírlap hasábjain keresztül is kérte a polgárok támogatását a szintisza magyar tanyavidéken élő tehetségek felkutatása érdekében. Nagy László tevékenysége révén 1922-ben megrendezésre került az I. Munkakiállítás, ahol Nagy a pedagógia és a művészet kapcsolatának fontosságát hangsúlyozta, majd 1926-ban a II. Munkakiállítást is megszervezte. Vagyis a hazánkban e tehetséggondozó mozgalom egyrészt akkor bontakozott ki, amikor elterjedtek a reformpedagógiai eszmék, másrészt a gazdasági és társadalmi problémák akuttá váltak. A politika az 1926-os tehetségvédelem és pályaválasztás témájában tartott kongresszuson a támogatásáról biztosította a szakembereket. Mint Klebelsberg kifejtette, az adott történelmi helyzetben a legtöbb támogatásra a középosztály szorul. Kornis is osztotta Klebelsberg azon véleményét, mely szerint a középosztályt, a nemzeti intelligencia hordozóját és a társadalom tengelyét kell erősíteni különböző e célra alapított ösztöndíjakkal. A parasztságnak véleménye szerint a mezőgazdasági szakiskolákba kellene küldenie gyermekeit, hisz ez szolgálja a vidék fejlődését. Mindketten, vagyis Kornis és Klebelsberg is egyetértett abban, hogy a parasztságot

² Interjúalany: Dr. Deli László (szül. Biharnagybajom 1930. 11.17.) Készítés helye: Gyula, Kárpát utca 6. Időpontja: 2014. március 10. 10:00;
Interjúalanyok: Dr. Ötvös László (szül. Hajdúnánás 1930.09. 16.) és neje dr. Ötvösné Reszegi Erzsébet (szül. Hajdúnánás 1932. 06.06.) Készítés helye: Debrecen, Bólyai utca 6. Időpontja: 2014. február 17. 16:00

száma miatt is a társadalom egyik alappillérenek lehet nevezni, de a megújulás, a megújítás olyan feladat, melyet csak a hagyományos középosztály megsegítésével, s annak aktív közreműködésével tud végrehajtani az ország.

Klebelsberg hazánk mezőgazdasági jellegét kiemelve a következőket mondta: „Magyarország agrárország, és ennek végre le kell vonni a következményeit a kultúrpolitika terén is. E téren a vezető szempont csak az lehet, hogy a mezőgazda gyermeke tanulmányai következtében atyai foglalkozásától el ne vonassék, hanem ellenkezőleg, a tanulmányi rendszert úgy állapítsuk meg, hogy a gyermek az iskolákon és tanfolyamokon elsajátított gazdasági kultúrájának segítségével az atyai röögöt sikeresebben művelhesse.” (Bánfai 2000: 8)

Összességében elmondható, hogy a klebelsbergi éra a tudatos elitképzés és az ehhez kapcsolódó intézményrendszerek kialakításában játszott óriási szerepet. Azonban nem volt célja a szegény rétegek művelődési viszonyainak kiemelkedő javítása. Bár azt sem szabad elfelejtenünk, hogy Klebelsberg az általa megvalósított tanyai népiskola építési programnak köszönhetően e réteg művelődési esélyeit jelentősen növelte.

E művelődéspolitikai koncepcióban változást csak a 30-as évek hoztak, amikor is az állam a nép felé fordult, hiszen a társadalom által érzékelt problémákat, bármily kellemetlen is volt a kormányzat számára, valamilyen módon kezelni kellett. Ehhez az időszakhoz kötődik az 1937-ben létrehozott állami Horthy Miklós-ösztöndíj, valamint az 1939-ben Györffy István néprajztudós köréhez tartozó parasztfőiskolások által alapított Bolyai Kollégium, mely 1942-től Györffy Kollégium néven folytatta munkáját. E változás eredményeként értelmezhetjük az Országos Magyar Falusi Tehetségmentő Mozgalom működésének megindítását (1941). (Papp 2008) E kollégiumok és ösztöndíjak elsősorban a társadalmi mobilitás elősegítését szolgálták. (Romsics 2017)

Hóman Bálint a következőkben fejtette ki, miért is támogatja az alsóbb néprétegek művelődését: „... a magyar nemesség és a városi polgárság egybeolvadásából született értelmiségi középosztály és a falusi nép közé egy idegen szellemiségű zsidó intellektuális réteg ékelődött”, mely elzárta az utat a társadalom falusi rétegétől, hogy tisztviselők, illetve szellemi, gazdasági értelmiség tagjai legyenek.” (Hóman 1942:221) A hómani korszak kultúrpolitikájának egyik meghatározó pontja volt az autentikus falusi rétegek támogatása, hiszen ebben látták a középosztály magyar elemekkel való megerősítését.

A rendelet szövegezése is egyértelműen bizonyítja az ösztöndíj rétegspecifikus voltát. Azonban ha megnézzük a két világháború közötti magyar társadalom jövedelmi viszonyait,

illetve az oktatás területén megmutatkozó lehetőségeket, érthető miért a falusi szegénység volt az ösztöndíj célcsoportja. (Mazsu 2012, Gunst 2005, Romsics 2017)

A falukutató irodalom tette lehetővé, hogy a parasztság helyzetét a szélesebb olvasóközönség is megismerje. 1934 és 1938 közötti időszakban jelentek meg az irodalmi szociográfia műfajában született legfontosabb művek. (Borbándi 1989) Bár a kiadványok többsége szépírói alkotásnak tekinthető, azonban témájuk miatt társadalmi látleletként is felfoghatók. Ezek a művek hívták fel a figyelmet a parasztság helyzetének tarthatatlan voltára, nem tartjuk tehát véletlennek, hogy e művek kiadása után került sor a szegényebb néprétegek számára szóló ösztöndíjlehetőségek kihirdetésére.

Tehát kijelenthetjük, hogy az 1941. évi 57436. sz. rendelet pozitív diszkriminációval élt, hiszen a jogszabály szövegét olvasva világossá válik, hogy nem az egész társadalom számára ad lehetőséget, hanem rétegspecifikáltan, ami az ösztöndíj jellegének erős szociális voltát tükrözi.

Az állam tehát társadalmi kérdésnek tekintette a tehetségmentést, ugyanakkor fontos nevelési szempontokról feledkezett meg. (Komjáthy 2004) Ez tetten érhető egyrészt a felvételt nyert gyermekek gyenge teljesítményében. E feltételezést a tehetségmentés eredményei is alátámasztják. Gondoljunk itt Szombatfalvy 1943-ban megjelent statisztikájára, mely igen lehangoló képet mutatott a jelentkezők szellemi teljesítményéről. (Szombatfalvy 1943) A munkácsi gimnáziumban működő vizsgabizottság véleménye is ezt erősíti meg, amely bár nagy reményeket fűzött a kis falusi gyermekek teljesítményéhez, az elmaradt a várakozástól: „Bizony-bizony ezek a dolgozatok nagyon lehangoló képet mutattak. (...) a dolgozatok egyszerű, színtelen, a szokásos gyermeki önzéssel teli, a falusi ember anyagi világszemléletében felnőtt, botrányos helyesírással rendelkező kis gyermekek képét mutatták.” (Turchányi 1942: 3) Hozzá tették továbbá, hogy a dolgozatok minősége alapján senkit nem válogattak volna be versenyvizsgára.

A tehetségmentés pedagógiai szempontból történő vizsgálata során megállapítást nyert, hogy a tehetségmentő tevékenység iskolai koordinátoraként választott pedagógusok számára a tehetségvizsgák lebonyolításában valamiféle mankót egyedül az 1942-ben és 1943-ban megrendezett értekezletek jelentettek, amelyeken nagyrészt elméleti előadásokat hallgathattak meg. Vagyis a központban nem a tehetséggondozó munka, hanem a tehetségvizsgák sikeres lebonyolítása állt. A program megindulása után a tehetségmentő munka pedagógiai vetületével foglalkozó dokumentumok nem kerültek elő, csak szociális kérdések (ruha- és cipősegély, utazási támogatás, elszállásolás) sorával foglalkozók. Vagyis a

legfőbb feladatot e szociális jellegű problémák orvoslása jelentette az OMFT számára. A tehetségmentést folytató gimnáziumok iratai, illetve az évkönyvekben talált információk alapján állítjuk, hogy a tehetségmentő programba felvételt nyert tanulók számára külön nevelési programot nem állítottak össze, hanem a többi gyermekkel azonos módon foglalkoztak velük. Mivel a tehetséggondozással kapcsolatos szakmai jellegű kérvények, kérdések egy dokumentumban sem szerepelnek, ezért feltételezzük, hogy a tehetségmentésben részt vevő tanároknak nem kellett speciális módszertani tudással rendelkezniük a tehetséges gyermekek nevelését, illetve oktatását illetően.

Azonban az állam által szervezett és koordinált munka látszatakcióként való értékelésével, amely Bánfai 2005-ös tanulmányában szerepel, nem értünk egyet. (Bánfai 2005) Már az első évek eredményei után rájöttek az Országos Tehetségkutató Intéző Bizottságban dolgozók, hogy a jelentkezők nagy százalékánál a polgári iskolában való továbbtanulást kell támogatni. Így az a diák, aki az 57. 435/1941. V. 2. sz. rendelet értelmében nem produkálta az elvárt eredményt, polgári iskolában folytathatta tanulmányait. Szombatfalvy – mint azt az imént említett rendelet, illetve egy 1943-ból származó irat is bizonyítja – a gimnáziumi és polgári iskoláztatás elősegítése mellett fontosnak tartotta, hogy azok a diákok is támogatásban részesüljenek, akik eredményeiket tekintve gyengébbnek bizonyultak. A Belügyminisztériummal karöltve célul tűzték ki a tanoncképzésben megfigyelhető színvonalcsökkenés megállítását úgy, hogy tehetséges paraszti származású gyerekeknek adnak lehetőséget. Szombatfalvy személyét és munkásságát vizsgálva sem állíthatjuk, hogy nevét látszatakciókhoz adta volna, hiszen mint a program koordinátora pontos instrukciókat adott a tankerületi királyi főigazgatóknak a tanítók értesítésével kapcsolatosan, illetve az iskolaigazgatóknak a versenyvizsga lebonyolítását illetően. A program megindulása előtt pedig személyesen kérte a főigazgatókat a hatáskörükhöz tartozó intézményekről szóló jelentés elkészítésére, mely alapján kiválasztásra kerültek a tehetségmentés munkáját végző gimnáziumok.

Összességében elmondható, hogy míg a református egyház évszázadokra visszanyúló tehetséggondozó tevékenységet folytatott, mely lokális és regionális szinten fejtette ki kultúrateremtő hatását, addig az állam ezt a munkát országos szintre próbálta emelni. Bár a VKM mindent megtett, hogy e programot sikerre vigye, azonban a háború, illetve az ország társadalmi-gazdasági helyzetéből adódó problémák nehezítették az eredményes kivitelezést. A VKM-nek címzett levelek többségében az ösztöndíjat elnyert diákok szociális jellegű problémáiról olvashatunk, a program sikerességét mutató vagy cáfoló eredményekről viszont

nem kapunk információt. A disszertációban így a tehetségmentés programjának meghirdetésétől a versenyvizsga lebonyolításáig tudtuk felvázolni az OMFT történetét.

Deli Lászlóval történt interjú készítése során vált egyértelművé számunkra, hogy bár az 1941-es kezdeményezés nem volt az oktatási kormányzat legjobban megtervezett és kivitelezett programja, ennek ellenére azoknak a tehetségmentésben részt vett tanulóknak, akik később egyetemre vagy egyéb felsőfokú iskolákba nyertek felvételt, és értelmiségi pályára kerültek, ez jelentette az egyetlen esélyt a kitörésre.

IV. Hivatkozások jegyzéke

- Bánfai József (2000): Klebelsberg Kunó és a tehetségvédelem I. In: Tehetség, 8. évf. 2. 8.
- Bánfai József (2002): A tehetségesek külön iskolázása. In: Százdi Antal (szerk.): Almanach 2002. Magyar Tehetséggondozó Társaság, Budapest.
- Bánfai József (2005): Elfeledett tervek tehetségvédelmünk történetéből. I. In: Tehetség, 13.évf. 3-4. 4.
- Boda István (1939): Az értelem. Lényege, szerkezete és kísérleti vizsgálata. M. Nemzeti Könyv- és Lapkiadóvállalat, Debrecen.
- Borbándi Gyula (1989): A magyar népi mozgalom. Püski Kiadó, Budapest.
- Catherine Horel (2017): Horthy. Kossuth Kiadó, Budapest.
- Cser János (1936): Korszerű magyar lélektani és nevelésügyi tanulmányok. Sárkány nyomda, Budapest.
- Cser János (1937): Újabb magyar értelmességvizsgálatok. In: Magyar Pedagógia. 46. évf. 7–8. sz. 177–192.
- Cser János (1940): Nemzetnevelés és szociálpolitika. In: Magyar Pedagógia 49. évf. 1. sz. 37–48.
- Earl Babbie (2008): A társadalomtudományi kutatás gyakorlata. Balassi Kiadó, Budapest.
- Éltes Mátyás (1914): A gyermeki intelligencia vizsgálata. Athenaeum Kiadó, Budapest.
- Éltes Mátyás (1916): A gyermeki intelligencia vizsgálatának részletes eredményei. Franklin Nyomda, Budapest.
- Gombos Gyula (1990): A harmadik út. Püski Kiadó, Budapest.
- Gunst Péter (2005): Életszínvonal Magyarországon a két világháború között. In: Angi János, Barta János (szerk.): Emlékkönyv Orosz István 70. születésnapjára. Multiplex Media, Debrecen. 323–336.
- Harsányi István (1940): A sárospataki tehetségkutató munka. In: Sárospataki Református Lapok 35. évf. 9. szám 43–44.; 10. sz. 48–50.; 12. sz. 58–60.
- Hóman Bálint (1938): Művelődéspolitikai. Magyar Történelmi Társulat, Budapest.
- Hóman Bálint (1942): Magyar sors – magyar hivatás. Athenaeum Kiadó, Budapest.
- Kéri Katalin (2001): Bevezetés a neveléstörténeti kutatások módszertanába. Műszaki Könyvkiadó, Budapest.
- Komjáthy István (2004): A tehetségkutatás magyar módja. Attraktor Kiadó, Máriabesnyő-Gödöllő.
- Kontra József (2011): A pedagógiai kutatások módszertana. Kaposvári Egyetem, Kaposvár.
- Mazsu János (2012): Tanulmányok a magyar értelmiség társadalomtörténetéhez 1825–1914. Gondolat Kiadó, Budapest.

- Mészáros István (1979): Összehasonlító neveléstörténet (Egy megkésett recenzió ürügyén) In: Magyar Pedagógia 79. évf. 4. sz. 420–423.
- Moede-Piorkowski-Wolff (1918): Die Berliner Begabtschule: ihre Organisation u.d. experimentellen Methoden. D. Schuelerauswahl, Langensalza Beyer.
- Nagy László (1922, szerk.): A tehetséges gyermek. Magyar Gyermektanulmányi Társaság, Budapest.
- Nagy László (1930): A tehetség kifejlődésének fő tényezői. In: Hrabovszkyné dr. Révész Margit, dr. Hermann-Cziner Alice (szerk.): Tehetség-problémák. Merkantil nyomda, Budapest. 81-94.
- Papp István (2008): A népi kollégiumi mozgalom története 1944-ig. Napvilág Kiadó, Budapest.
- Püski Levente (2006): A Horthy-rendszer, 1919-1945. Pannonica Kiadó, Budapest.
- Révész Géza (1918): A tehetség korai felismerése. In: Nemes Lipót (szerk.): A gyermekmentés útjai. Bethlen Kiadó, Budapest. 1–22.
- Romsics Ignác (2017): A Horthy-korszak. Helikon Kiadó, Budapest.
- Szombatfalvy György (1943): Beszámoló a versenyvizsgás tanulókról. In: Néptanítók Lapja 76. évf. 17. sz. 695–699.
- Turchányi György (1942): Országos falusi tehetségmentés iskolánkban. In: Szepesvári Béla (szerk.): A munkácsi M. Kir. Áll. Árpád fejedelem Gimnázium évkönyve. Iskola igazgatósága Kiadásában, Munkács.
- Ujváry Gábor (2011, szerk.): Történeti ártértelelés - Hóman Bálint, a történész és a politikus. Ráció kiadó, Budapest.
- Ujváry Gábor (2014): „Egy európai formátumú államférfi” Klebelsberg Kuno (1875–1932). Kronosz Kiadó, Pécs.
- Ujváry Gábor (2014): Kulturális hídfőállások. Ráció Kiadó, Budapest.
- Ujváry Gábor (2017): Kulturális hídfőállások - A külföldi intézetek, tanszékek és lektorátusok szerepe a magyar kulturális külpolitika történetében II. Bécs és a magyar kulturális külpolitika. Ráció Kiadó, Budapest.
- Ungváry Krisztián (2013): A Horthy-rendszer mérlege. Jelenkor Kiadó, Pécs-Budapest.

Nyilvántartási szám: DEENK/353/2018.PL
Tárgy: PhD Publikációs Lista

Jelölt: Pornói Rita
Neptun kód: VRXHG0
Doktori Iskola: Humán Tudományok Doktori Iskola
MTMT azonosító: 10035964

A PhD értekezés alapjául szolgáló közlemények

Magyar nyelvű könyvrészletek (4)

1. **Pornói, R.:** A hómáni koncepció parlamenti visszhangja.
In: Interdiszciplináris pedagógia és az oktatási rendszer újraformálása : A IX. Kiss Árpád Emlékkonferencia előadásainak szerkesztettváltozata : Debrecen, 2015. szeptember 25-26..
Szerk.: Buda András, Kiss Endre, DE Neveléstudományok Intézete, Debrecen, 76-84, 2016, (Kiss Árpád Archivum Könyvtára, ISSN 1587-1150 ; 9.) ISBN: 9789634739296
2. **Pornói, R.:** Harsányi István, a népi tehetségek pataki gyámolítója.
In: Népi blog : az elmúlt évek írásai, 2014-2016. Szerk.: Bartha Ákos, Paár Ádám, Péterfi Gábor, L'Harmattan, Budapest, 268-271, 2016. ISBN: 9789634141419
3. **Pornói, R.:** Harsányi István tehetség-kiválasztási módszerének tudományos háttere.
In: Új kutatások a neveléstudományokban 2014: Oktatás és nevelés : Gyakorlat és tudomány. Szerk.: Tóth Zoltán, Magyar Tudományos Akadémia Pedagógiai Bizottsága, Debrecen, 173-181, 2015, (ISSN 2062-090X)
4. **Pornói, R.:** A tehetségmentés református védőbástyái.
In: Interdiszciplinaritás a régiókutatásban : fiatal kutatók nemzetközi konferenciája II.. Szerk.: Bartha Ákos, Szálkai Tamás, Szendrei Ákos, MNL Hajdú-Bihar M. Lvt., Debrecen, 117-131, 2012, (Régiókutatás, ISSN 2063-1812) ISBN: 9789637238499

Magyar nyelvű tudományos közlemények hazai folyóiratban (2)

5. **Pornói, R.:** Adalékok a Horthy-rendszer kultúrpolitikájához.
Neveléstörténet. 8 (3-4), 99-102, 2011. ISSN: 1785-5519.
6. **Pornói, R.:** A tehetségmentés szerepe a Horthy-rendszer kultúrpolitikájában.
Iskolakultúra. 21 (6-7), 123-133, 2011. ISSN: 1215-5233.

Magyar nyelvű konferencia közlemények (4)

7. **Pornói, R.:** A közoktatásügy átszervezésének kérdése, az 1935:VI. törvénycikk alapján.
In: A 7. Báthory-Brassai Konferencia tanulmánykötetei : Kárpát-medencei versenyképesség.
Szerk.: Rajnai Zoltán, Fregan Beatrix, Marosné Kuna Zsuzsanna, Óbudai Egyetem, Bánki
Donát Gépész és Biztonságtechnikai Mérnöki Kar, Budapest, 145-153, 2016. ISBN:
9786155460388
8. **Pornói, R.:** A kultúrpolitika kihívásai az 1940-es évek Magyarországon.
In: Tavaszi Szél 2014. Szerk.: Csiszár Imre, Kórmíves Péter Miklós, Doktoranduszok
Országos Szövetsége, Debrecen, 340-349, 2014. ISBN: 9789638956088
9. **Pornói, R.:** A tehetségmentés szerepe Harsányi István munkásságában.
Isk. társad. térben időben. 5, 133-143, 2014. ISSN: 2062-1558.
10. **Pornói, R.:** Tehetségmentés a magyar sajtó tükrében.
In: Generációk és nézőpontok: a Pedagógusképző Kar 2010. évi Tudomány Napi
Konferenciájának előadásai. Szerk.: Jenei Teréz, Margitics Ferenc, Élmény '94 Bt.,
Nyíregyháza, 171-179, 2011. ISBN: 9786155077036

További közlemények

Magyar nyelvű tudományos közlemények hazai folyóiratban (1)

11. **Pornói, R.:** In honorem Brezsnaynszky László: Felszántatlan területeken: Tanulmányok
Brezsnaynszky László 65. születésnapjára.
Új Pedagóg. Szle. 63 (1-2), 133-136, 2013. ISSN: 1215-1807.

A DEENK a Jelölt által az iDEa Tudóstérbe feltöltött adatok bibliográfiai és tudományosmetriai ellenőrzését a tudományos adatbázisok és a Journal Citation Reports Impact Factor lista alapján elvégezte.

